

30.1.2012

## LUONNONHOITOKORTIN ASIASISÄLLÖN MÄÄRITTELY

Tässä muistiossa määritellään luonnonhoitokortin kattama tietotaito, jota edellytetään käytännön puunkorjuu- ja metsänhoitotehtävissä ja niiden suunnittelun parissa työskentelevältä henkilöltä. Määrittelyä pidetään lähtökohtana oppimateriaalin ja osaamiskokeen tehtävien rakentamiselle sekä osaamiskokeisiin valmentavan koulutuksen suunnittelulle.

### 1. Luonnonhoitokortin yleiset määrittelyt ja rajaukset

Luonnonhoidolla tarkoitetaan puuntuotannon rinnakkaistavoitteiden huomioon ottamista talousmetsien hoidossa ja puunkorjuussa. Luonnonhoidollisin toimin tuetaan ennen kaikkea metsätalouden ekologista ja sosiaalista kestävyyttä.

Kortin kohderyhmänä ovat kaikki metsätalouden työntekijät. Koulutuksellinen sisältö kattaa metsän eri kehitysvaiheissa tehtävät metsänhoito- ja puunkorjuutyöt. Erikoistyölajeihin, kuten kulotukseen, tienrakennukseen ja kunnostusojitukseen liittyvät luonnonhoitotoimet suunnitellaan ja ohjeistetaan kohdekohtaisesti, eivätkä niiden erityispiirteet kuulu luonnonhoitokortin oppisisältöön.

Asiasisältö jakautuu viitteellisen painotuksen mukaan seuraavasti:

Luonnonhoidon aihealue	Paino-%
1. Arvokkaat luontokohteet	30
2. Säästöpuut, lahopuu, rakenteellinen vaihtelu, lehtipuuosuus	25
3. Puulajien, pensaiden ja kasvien tunnistus	15
4. Vesiensuojelu	15
5. Energiapuunkorjuu	5
6. Maisemanhoito, muinaisjäännökset, monikäyttö	5
7. Luonnonhoidon perustelut	5

### 2. Yleiset tavoitteet luonnonhoitokortin suorittamiselle

Luonnonhoitokortin suorittanut

1. Tuntee keskeiset luonnonhoidon vaatimukset ja suositukset, ja osaa ottaa ne huomioon vaihtelevissa työolosuhteissa
2. Pystyy perustelemaan luonnonhoidon toimenpiteet.

### 3. Luonnonhoitoon liittyvät säädökset ja suositukset

Kortin suorittanut tuntee luonnonhoidon kolme vaatimustasoa:

1. Lakitaso: metsälaki, luonnonsuojelulaki, vesilaki, ympäristösuojelulaki, muinaismuistolaki, maankäyttö- ja rakennuslaki
2. PEFC-Metsäsertifiointi
3. Tapon Hyvän metsänhoidon suositukset.

30.1.2012

#### **4. Luonnonhoidon perustelut**

Kortin suorittanut tuntee ja on omaksunut luonnonhoidon perustelut:

- Kestävän metsätalouden yleiset periaatteet
- Kansainväliset ja kansalliset sitoumukset monimuotoisuuden turvaamiseksi
- Metsälajien ja luontotyyppien uhanalaistuminen ja harvinaistuminen
- Vesien ja maaperän puhtaus
- Taloudelliset perustelut (esim. suorat puuntuotannolliset hyödyt, metsäteollisuus tuotteiden markkinat, metsätalouden yleinen hyväksyttävyyys, luontomatkailu)
- Sosiaalinen kestävyys (metsien monikäyttö ja maisemanhoito)
- Ilmastonmuutos (ehkäisy ja sopeutuminen).

#### **5. Monimuotoisuudelle arvokkaiden luontokohteiden ja rakenteiden turvaaminen talousmetsissä**

##### ***Luontokohteet:***

Kortin suorittanut:

- Ymmärtää luontokohteiden merkityksen monimuotoisuuden turvaamisessa
- Tietää erilaisten luontokohteiden säilyttämisen perusteet (laki/PEFC/suositus)
- Tuntee metsälain 10 § elinympäristöissä sallitut ja kielletyt toimenpiteet
- Tuntee luontokohteiden monimuotoisuudelle arvokkaat ominaisuudet ja rakenteet
- Osaa rajata hakkuu- ja metsänhoitotoimenpiteet siten, että luontokohteiden arvokkaat ominaisuudet turvataan
- Tietää arvokkaat luontokohteet ja saa valmiuksia kohteiden tunnistamiseen sekä valmiuksia toimia oikein:
  1. Metsä- ja luonnonsuojelulain kohteet
  2. PEFC-metsäsertifiointin 10. kriteerin C-luokan elinympäristöt
  3. Muut huomionarvoiset kohteet
    - a) Arvokkaat lajiesiintymät (esim. petolintujen pesät, pesäluolastot)
    - b) Pienialaiset kosteikkopainanteet
    - c) Reunavyöhykkeet (viljelysmaat, kalliot ja suot)
    - d) Rantametsät (vesistöt ja pienvedet)
    - e) Ruohoiset suot
    - f) Paloalueet
    - g) Lahopuukeskittymät
    - h) Puustoiset perinneympäristöt
- Osaa kartta- ja muun ennakkotiedon perusteella ennakoida erilaisten luontokohteiden esiintymistä
- Tunnistaa erityisiä luontoarvoja ilmentävät puut, pensaat ja kasvit:
  - 1) Monimuotoisuuden kannalta arvokkaat lehtipuulajit: haapa, pihlaja, harmaaleppä, tervaleppä, raita, metsälehmus, jalavat, saarni, vaahtera, tammi sekä katajan
  - 2) Lehtopensaat: näsiä, pähkinäpensas, taikinamarja, herukat, lehtokuusama, koiranheisi ja tuomi.

#### ***Säästö- ja lahopuut, sekapuustoisuus ja puuston rakenteellinen vaihtelu***

Kortin suorittanut:

- Tietää, miksi talousmetsiin jätetään säästöpuita ja lahopuita (merkitys lajistolle, merkitys maisemalle, merkitys metsänuudistamisessa)

30.1.2012

- Ymmärtää luonnonhoidon toimenpiteiden merkityksen osana metsäluonnon pitkän aikajänteen kehityskulkua
- Tiedostaa luontokohteet ensisijaisina säästöpuuston keskittämispäikkoina
- Osaa valita ja ryhmitellä jätettävät säästöpuut tarkoituksenmukaisesti erilaisissa työkohteissa
- Tuntee metsäsertifiointin vaatimukset säästöpuiden määrään liittyen
- Osaa huomioida elävät säästöpuut ja lahoppuut kaikissa metsätalouden toimenpiteissä
- Tuntee metsien sieni- ja hyönteistuhojen torjuntaan liittyvien säädösten rajoitteet
- Tuntee hakkuu- ja metsänhoitotöihin liittyvät lahoppuun lisäämismenetelmät (tekopötkkelöinti ja kaulaaminen) ja osaa soveltaa niitä erilaisissa työkohteissa
- Osaa huomioida taloudelliset ja metsänhoidolliset näkökohdat säästöpuiden jättämisessä (esim. keskittäminen, hieskoivu vain lahoppuuna tai tekopötkkelönä, haavan vesottumisen ehkäisemisen vaihtoehdot)
- Osaa ylläpitää talousmetsien lehtipuuosuutta sekä puuston rakenteellista vaihtelua kaikissa toimenpiteissä (alikasvosryhmät)
- Tuntee lintujen pesimäaikana hakkuualojen valintaan liittyvät suositukset.

## 6. Vesiensuojelu

Kortin suorittanut:

- Tuntee vesiensuojelun yleiset tavoitteet (pinta- ja pohjaveden laatu) sekä kasvupaikan vesiensuojelulliseen merkitykseen vaikuttavat tekijät (maalaji, topografia jne.)
- Tunnistaa vesiensuojelullisesti merkittävät työkohteet
- Tuntee torjunta-aineiden ja öljyjen käsittelyyn liittyvät suositukset ja varotoimet sekä jätehuolto-ohjeet (erityisesti pohjavesialueita koskien)
- Tuntee säädösten ja metsäsertifiointin vesiensuojeluun liittyvät vaatimukset
- Tuntee vesiensuojeluun liittyvät suositukset ja osaa soveltaa niitä työssään erilaisissa kohteissa (ml. muokkausmenetelmän valinta)
- Osaa rajata vesistöjen, pienvesien ja ojien varsille suojakaistat
- Osaa soveltaa navero- ja ojitusmätästyksen liittyviä vesiensuojelumenetelmiä (kaivukatkot, lietekuopat jne.).

## 7. Energiapuunkorjuun ympäristökysymykset

Kortin suorittanut:

- Tuntee energiapuunkorjuuseen liittyvät hyödyt ja riskit
- Tuntee korjuukohteiden valintaan liittyvät suositukset:
  1. Latvusmassan korjuu päätehakkuualoilta
  2. Kantojen korjuu päätehakkuualoilta
  3. Energiapuuharvennukset kasvatusmetsissä ja taimikoissa
- Tuntee jätettävää latvus- ja kantobiomassaa koskevat suositukset
- Tuntee korjuutyömaiden luontokohteisiin ja muihin erityiskohteisiin sekä säästö- ja lahoppuustoon liittyvät suositukset
- Osaa välttää maastovaurioiden syntymistä energiapuunkorjuussa
- Tuntee kannonnoston työnjäljelle asetetut tavoitteet
- Tuntee kannonnostotyön erityispiirteet juurikäävän torjuntakohteissa
- Osaa rakentaa energiapuun välivarastot siten, ettei niistä aiheudu haittaa vesistöille eikä vaaraa ohikulkijoille

30.1.2012

**8. Maisemanhoito**

Kortin suorittanut:

- Tuntee maisemanhoidon yleiset tavoitteet (kauko- ja lähimaisema)
- Tunnistaa maisemallisesti arvokkaat kohteet
- Osaa soveltaa maisemanhoitosuosituksia ja -menetelmiä erilaisissa kohteissa eri työlajeissa.

**9. Muinaisjäännökset**

Kortin suorittanut:

- Osaa ottaa työssään huomioon tiedossa olevat kiinteät muinaisjäännökset
- Tuntee muinaisjäännöksiin liittyvät säädökset ja suositukset keskeisiltä osin.

**10. Talousmetsien monikäyttö**

Kortin suorittanut:

- Tuntee jokamiehen oikeudet keskeisiltä osin
- Tuntee suositukset polkujen ja retkeilyreittien avoimena pitämisestä ja virkistysarvojen turvaamisesta
- Tuntee metsien keruutuotteiden merkityksen osana metsien monikäyttöä
- Tuntee metsien hoitoon liittyvät keskeiset riistanhoidolliset periaatteet
- Tuntee metson soidinalueen käsittelyn pääpiirteet eri työlajeissa
- Tuntee toimintaperiaatteet hirvien talvilaitumilla (taimikonhoito).